บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศ ของผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการขุดขนดินระบบสายพานลำเลียงเหมืองแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่เกิดจากการปฏิบัติงานในกระบวนการขุดขนดินระบบสายพานลำเลียงในเหมืองแม่เมาะ

2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละออง ของพนักงานในกระบวนการขุดขนดินระบบสายพานลำเลียงเหมืองแม่เมาะ

3 เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศ ระหว่างผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการขุดขนดินที่มีปัจจัยทางประชากร และความรู้แตกต่างกัน

ประชากรในการศึกษา คือ ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการขุดขนดินระบบสายพานลำเลียงของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งที่รับจ้างขุดขนดินให้กับ กฟผ.เหมืองแม่เมาะ จำนวน 440 คน ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

1. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศ ใช้แบบทดสอบที่เป็นแบบเลือกตอบ ใช่, ไม่ใช่ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะ และการลดมลภาวะทางอากาศ

2. แบบประเมินความรู้ความเข้าใจในการจำแนกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ใช้แบบประเมินเป็นแบบเลือกตอบ ใช่, ไม่ใช่, ไม่แน่ใจ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาในการจำแนกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม

3. แบบสอบถามประเมินพฤติกรรมและวิธีการป้องกันมลภาวะทางอากาศ โดยใช้มาตราส่วนเป็นแบบประเมินค่า มี 3 ระดับคือ สูง, ปานกลาง, ต่ำ โดยครอบคลุมเนื้อหาพฤติกรรมและวิธีการป้องกันมลภาวะทางอากาศ

การรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการรวบรวมจากหัวหน้างานแต่ละหน่วยด้วยตนเองและทำการประเมินผลวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต(Arithmetic) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(S.D.) ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และค่าความแปรปรวนสองทาง (T-test) ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ปฏิบัติงาน

จากการศึกษาพื้นฐานของผู้ปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย รองลงมาเป็นผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ-วิชาชีพชั้นสูง ซึ่งผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุด ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการขุดขนดินระบบสายพานลำเลียงของบริษัทเอกชนแห่งนี้ มีอายุการทำงานอยู่ในช่วงระหว่าง 10 – 12 ปี มีจำนวนมากที่สุด ถัดมาเป็นผู้ที่มีอายุการทำงานในช่วง 7 – 9 ปี และผู้ที่มีอายุการทำงานน้อยที่สุดอยู่ในช่วงระหว่าง 1 – 3 ปี โดยผู้ที่มีอายุในการทำงานมากที่สุดตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป และต่ำสุดเพียง 1 ปี ส่วนตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานนั้น จะมีสัดส่วนอัตรากำลังของการทำงานแบบฐานปีรามิด ซึ่งแบ่งตามภาระหน้าที่ของการทำงาน ตำแหน่งระดับผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนมากที่สุด ถัดขึ้นไปจะเป็นตำแหน่งหัวหน้าชุดซึ่งบางครั้งก็ทำหน้าที่แทนโฟร์แมน โดยมีโฟร์แมนควบคุมการทำงานในระดับหัวหน้างาน ซึ่งมีวิศวกรที่เป็นหัวหน้าแผนกกำกับดูแลและสั่งการ โดยรับคำสั่งมาจากหัวหน้าฝ่าย ซึ่งหัวหน้าฝ่ายรับนโยบายการปฏิบัติงานมาจากผู้บริหารระดับสูงอีกชั้นหนึ่ง นอกจากนี้ผู้ศึกษายังพบว่า มีผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศ แต่มีประสบการณ์เกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศจากการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ โดยพบว่า ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ได้รับการเรียนรู้จากประสบการณ์จากการทำงาน, การเรียนรู้จากสื่อต่างๆ (วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์), การเรียนรู้จากการฝึกอบรม, การเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน และการเรียนรู้จากหัวหน้างานตามลำดับ

5.1.2 ความรู้ความเข้าใจ แบ่งการศึกษาเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ๆ คือ

- การศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะ และการลดมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่เกิดจากกระบวนการขุดขนดินระบบสายพานลำเลียง
- การศึกษาความรู้ความเข้าใจในการจำแนกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม

1.) จากการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะ และการลดมลภาวะทางอากาศ ผลที่พบปรากฏว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองอยู่ในระดับมีความรู้มาก ผู้ปฏิบัติงานที่มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ – วิชาชีพชั้นสูง มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมีความรู้มาก และผู้ปฏิบัติงานที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมีความรู้มาก เมื่อ

พิจารณาในภาพรวมแล้วจะพบว่า ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะและการลดมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองอยู่ในระดับที่มีความรู้มาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับมลภาวะ และการลดมลภาวะทางอากาศมาจากประสบการณ์การทำงาน ซึ่งสังเกตได้จากอายุการทำงานของผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงระหว่าง 7 – 12 ปี ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งมีผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนา (ลักขณา สริวัฒน์. 2531, อ้างแล้ว) นอกจากนั้นผู้ปฏิบัติงานยังได้รับการเรียนรู้จากสื่อต่างๆ จากการอ่านหนังสือพิมพ์ วารสารหรือสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศที่เผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป จากการรับฟังวิทยุหรือชมโทรทัศน์ เหล่านี้เป็นต้น.

2.) การศึกษาความรู้ความเข้าใจในการจำแนกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ผลที่พบปรากฏว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมีความรู้ปานกลาง ส่วนผู้ปฏิบัติงานที่มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ – วิชาชีพชั้นสูง มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมีความรู้ปานกลาง และผู้ปฏิบัติงานที่ความรู้อยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมีความรู้ปานกลาง เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วจะพบว่าผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้ปฏิบัติงานจำนวนมากแยกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมไม่ออก ไม่ทราบถึงความหมายของสิ่งแวดล้อมที่อยู่โดยรอบ หรือการปะปนกันของสภาพภายนอกและภายในที่มีผลกระทบต่อชีวิตว่ามีการดำรงอยู่อย่างไร การที่มิได้เรียนรู้นิเวศวิทยาเพื่อจะได้ปรับตัวและป้องกัน หรือรู้แนวทางในการดำรงชีวิตให้ผสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยรอบได้ (วินัย วีระวัฒนานนท์ และบานชื่น ศรีพันผ่อง. 2539, อ้างแล้ว) จึงมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง เช่น การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากถ่านหินลิกไนต์มาใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้านั้นถือว่าไม่เป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม, ควรจะมีการควบคุมการทำงานของคน(ซึ่งเป็นการป้องกันที่ต้นเหตุ)มากกว่าที่จะไปควบคุมการฟุ้งกระจายของฝุ่นละอองที่เครื่องจักร/ที่ระบบสายพาน, เมื่อร่างกายเปื้อนฝุ่นละอองจากการทำงาน ไม่ควรที่จะทำความสะอาดโดยวิธีการใช้ลมเป่า และการปลูกต้นไม้ยืนต้นรอบๆ บ่อเหมืองนั้น เป็นกำแพงธรรมชาติเพื่อป้องกันฝุ่นละอองได้ (โดยอาศัยระบบนิเวศวิทยาเป็นตัวบำบัด) เหล่านี้เป็นต้น

5.1.3 พฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่ต้นเหตุและปลายเหตุที่เกิดจากกระบวนการขุดขนดินระบบสายพานลำเลียง

จากการศึกษาพฤติกรรมและวิธีการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละออง ได้แบ่งการศึกษาพฤติกรรมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ต้นเหตุ

และพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุ ผลที่พบปรากฏว่า พฤติกรรมและวิธีการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ต้นเหตุ มีการป้องกันมลภาวะทางอากาศโดยการใช้ระบบสเปรย์น้ำดับฝุ่นในระบบสายพานลำเลียง ราดน้ำบนทางวิ่งของรถบรรทุกดินเทท้าย 85 ตัน และการราดน้ำบนทางวิ่งสัญจรของรถยนต์ในบ่อเหมือง มีเกณฑ์ปฏิบัติสูง ส่วนการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองโดยการใช้ฝาครอบกันฝุ่นที่บริเวณ Box Chute และการจำกัดความเร็วไม่เกิน 40 กม/ชม ของรถยนต์ในบ่อเหมืองมีเกณฑ์ปฏิบัติปานกลาง

ส่วนพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุ มีการใช้ผ้าปิดจมูกป้องกันฝุ่นละอองขณะปฏิบัติงานและมีการสวมชุดทำงานที่รัดกุม อยู่ในเกณฑ์ปฏิบัติสูงทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ปฏิบัติงานทราบถึงอันตรายจากฝุ่นละอองที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยของตนนั่นเอง แต่ในการสวมแว่นตาป้องกันฝุ่นละออง ในสภาวะปกติของการปฏิบัติงานสามารถควบคุมฝุ่นละอองได้ตลอดเวลา ในสภาพผิดปกติสามารถควบคุมฝุ่นละอองได้ภายใน 10 นาที และในสภาวะฉุกเฉินไม่สามารถควบคุมฝุ่นละอองได้ภายใน 10 นาที ตลอดจนการแนะนำเพื่อนร่วมงานให้ระมัดระวังป้องกันอันตรายจากฝุ่นละออง และการแนะนำผู้บริหารถึงวิธีการป้องกัน อยู่ในเกณฑ์ปฏิบัติปานกลางทั้งหมด แต่พิจารณาในภาพรวมของพฤติกรรมและวิธีการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่ต้นเหตุและปลายเหตุแล้วพบว่า ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการป้องกันอยู่ในระดับปานกลาง

5.1.4 เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ต้นเหตุและปลายเหตุระหว่างผู้ปฏิบัติงานที่มีปัจจัยทางประชากร และความรู้แตกต่างกัน

1. ผู้ปฏิบัติงานที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่ต้นเหตุและปลายเหตุ ไม่แตกต่างกัน

2. ผู้ปฏิบัติงานที่มีอายุการทำงานแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่ต้นเหตุไม่แตกต่างกัน แต่มีพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

3. ผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่ต้นเหตุและปลายเหตุ แตกต่างกัน

4. ผู้ปฏิบัติงานที่มีตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่ต้นเหตุและปลายเหตุ ไม่แตกต่างกัน

5. ผู้ปฏิบัติงานที่มีระยะเวลาของการปฏิบัติงานในแต่ละวันแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่ต้นเหตุและปลายเหตุ ไม่แตกต่างกัน

6. ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเข้าใจแตกต่างกัน ในการป้องกันมลภาวะทาง

อากาศจากฝุ่นละอองพฤติกรรมในการป้องกันได้ผล 2 กรณี คือ

- ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันที่ต้นเหตุไม่แตกต่างกัน แต่มีพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการลดมลภาวะทางอากาศ มีพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ต้นเหตุและปลายเหตุแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

- ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ต้นเหตุและปลายเหตุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กล่าวโดยสรุป การศึกษาครั้งนี้ยอมรับสมมุติฐานที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 4 กรณีที่แตกต่างกันคือ

- ผู้ปฏิบัติงานที่มีอายุการทำงานแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุแตกต่างกัน

- ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศต่างกัน มีพฤติ-กรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุแตกต่างกัน

- ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเข้าใจในการลดมลภาวะทางอากาศต่างกัน มีพฤติ-กรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ต้นเหตุและปลายเหตุแตกต่างกัน

- ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน มีพฤติ-กรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ต้นเหตุและปลายเหตุ แตกต่างกัน

5.2 การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การป้องกันมลภาวะทางอากาศของผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการขุดขนดินระบบสายพานลำเลียงเหมืองแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ คือ

5.2.1 ผู้ปฏิบัติงานที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่ต้นเหตุและปลายเหตุ ไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละออง**ไม่แตกต่างกัน** อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมการทำเหมืองเปิดถ่านหินลิกไนต์ขนาดใหญ่นั้น มีผู้ปฏิบัติงานก็มีระดับความรู้หลากหลาย ตั้งแต่ผู้มีวิชาชีพเฉพาะ เช่น วิศวกร ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องกล ช่างสำรวจ ช่างโยธา และผู้ชำนาญงานในสาขาต่าง ๆ ที่ไม่ต้อง

อาศัยความรู้ในการทำงาน แต่อาศัยทักษะและความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานในลักษณะนี้ เช่น พนักงานขับรถยนต์ พนักงานควบคุมเครื่องจักรขนาดใหญ่(รถบรรทุกดินเทท้าย 85 ตัน) พนักงานควบคุมเครื่องจักช่วยต่าง ๆ (รถเกรด รถบด รถแทร็คเตอร์) ดังนั้นจึงมีความแตกต่างไปตามพื้นฐานการศึกษาของแต่ละบุคคล เมื่อได้เข้ามาร่วมปฏิบัติงานในองค์กรเดียวกัน ได้มีการเรียนรู้วิธีการทำงานอาจจะเกิดขึ้นโดยการบังเอิญหรือจงใจก็ได้ เพราะการเรียนรู้เป็นเครื่องช่วยในการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ (สุธิดา พันธุ์พัฒน์, 2540, อ้างแล้ว) ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนกว่าครึ่ง แต่มีพฤติ-กรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศอยู่ในระดับเดียวกันกับผู้มีมีการศึกษาในระดับต่าง ๆ และผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ต่างก็ได้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศ จากประสบการณ์ในการทำงานของตนเองและจากสื่อต่าง ๆ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้น แล้วเกิดการกระทำปฏิกิริยาของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีผลตามมาทั้งที่สังเกตได้ด้วยบุคคลอื่นและที่สังเกตไม่ได้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526, อ้างแล้ว) เพราะลักษณะการปฏิบัติงานนั้นมีความสัมพันธ์กันทุกฝ่าย ตั้งแต่การขุดขนดินตักใส่รถบรรทุกเทท้าย 85 ตัน นำไปเทลงยังเครื่องย่อยดิน เมื่อย่อยดินแล้วก็ปล่อยดินลงสู่ระบบสายพานนำไปทิ้งยังที่ทิ้งดิน หรือการขุดดินของรถขุดบุ้งกี๋หมุน เมื่อขุดดินแล้วก็ส่งดินลงระบบสายพานนำไปทิ้งยังที่ทิ้งดิน เมื่อมีการหยุดระบบสายพานของแต่ละวัน ก็จะมีช่างซ่อมบำรุงของฝ่ายต่าง ๆ เข้าทำการตรวจเช็คเครื่องจักร และอุปกรณ์ไฟฟ้า เพื่อซ่อมบำรุงแก้ไขให้เครื่องจักรและอุปกรณ์ต่างๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมปฏิบัติงานได้ในครั้งต่อไป ฝ่ายสนับสนุนก็ลงปฏิบัติงานโดยการเข้าเติมน้ำมันเชื้อเพลิงให้กับรถบรรทุกดินเทท้าย 85 ตัน และเครื่องจักรช่วยต่าง ๆ รวมทั้งการเข้าอัดจาระบี เติมน้ำมันหล่อลื่นให้กับเครื่องจักรอุปกรณ์ต่าง ๆ อยู่ทุกวัน จนมีอายุการทำงานที่มากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะมีอายุการทำงานระหว่าง 7-12 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงของวัยกำลังทำงาน จากการทำงานที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันดังกล่าว จึงทำให้พฤติ-กรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศของผู้ปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

5.2.2 ผู้ปฏิบัติงานที่มีอายุการทำงานแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่ต้นเหตุไม่แตกต่างกัน แต่มีพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุแตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีอายุการทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ต้นเหตุไม่ต่างกัน เนื่องจากว่า การป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ต้นเหตุนั้นเป็นวิธีการป้องกันที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ต้องปฏิบัติเป็นประจำอยู่เสมอ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทเอกชนแห่งนี้ ตั้งแต่การจัดทำระบบสเปรย์น้ำดับฝุ่นในระบบสายพานลำเลียง การติดตั้งฝาครอบกันฝุ่น การราดน้ำบนทางวิ่งของรถบรรทุกดินเทท้าย

85 ตัน การราดน้ำบนทางวิ่งสัญจรของรถยนต์ในบ่อเหมือง และการจำกัดความเร็วของรถยนต์ที่ใช้ในบ่อเหมือง วิธีการเหล่านี้บริษัทถือเป็นข้อกำหนดในการปฏิบัติโดยเคร่งครัด ไม่ว่าผู้ปฏิบัติงานจะมีอายุการทำงานมากน้อยเท่าใดก็ตาม ทุกคนต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของบริษัทควบคู่ไปกับการทำงานเสมอ พฤติกรรมการป้องกันส่วนใหญ่จึงไม่ต่างกัน ส่วนพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุที่มีความต่างกันนั้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การป้องกันที่ปลายเหตุนั้นเป็นการป้องกันมลภาวะที่เกิดขึ้นแล้ว จึงเป็นการป้องกันอันตรายส่วนบุคคลมากกว่า ดังนั้นผู้ที่ปฏิบัติงานมานานจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะผู้ที่มีอายุการทำงานมาก (ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 7 –12 ปี) ก็จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งมีผลมาจากประสบการณ์ ดังจะเห็นได้ว่า บริษัท-เอกชนแห่งนี้ได้เข้ามาดำเนินการรับจ้างขุดขนดินให้กับ กฟผ.เหมืองแม่เมาะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 จนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลากว่า 17 ปีแล้ว ดังนั้นจึงมีการเคลื่อนไหวในการเข้าออกของผู้ปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา ผู้ที่ทำงานมานานก็อาจจะเปลี่ยนงานใหม่โดยการถูกทาบทามให้ไปร่วมงานกับบริษัทอื่นที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่า ประกอบกับทางบริษัทเองก็มีนโยบายลดอัตรากำลังลงเป็นจำนวนมาก เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน แต่จะมีการรับผู้ปฏิบัติงานเข้ามาใหม่เป็นบางส่วนเท่าที่จำเป็นเท่านั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพราะการเปิดหน้าดินของเหมืองแม่เมาะแห่งนี้ต้องใช้ระยะเวลาในการทำงานหลายปี ผู้ที่มีอายุการทำงานมากย่อมมีประสบการณ์ในการป้องกันมลภาวะทางอากาศมากกว่า ทั้งยังรู้จักวิธีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล และรู้จักวิธีการหลีกเลี่ยงมลภาวะทางอากาศได้ดีกว่า ดังจะเห็นได้ว่าผู้ที่มีอายุการทำงานตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป มีคะแนนเฉลี่ยสูงถึง 6.61 คะแนน มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.45 อายุการทำงานมากย่อมมีประสบการณ์การเรียนรู้ในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากแหล่งต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่รับข่าวสารจากสภาพแวดล้อม โดยผ่านทางระบบประสาทสัมผัส (วิมลสิทธิ์ หรยางกูล, 2537, อ้างแล้ว) ส่วนผู้ที่มีอายุการทำงาน 1-3 ปี มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด 2.27 คะแนน มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.67 เท่านั้น เนื่องจากมีประสบการณ์ทำงานมาน้อยหรือไม่เคยพบการทำงานในลักษณะอย่างนี้มาก่อน ทำให้มีประสบ-การณ์ในการรับรู้เกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศน้อยตามไปด้วย จึงทำให้เกิดพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศแตกต่างกันดังกล่าว

5.2.3 ผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่ต้นเหตุและปลายเหตุไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองไม่แตกต่างกัน เนื่องจากว่า ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีอายุการทำงานอยู่ระหว่าง 7 – 12 ปี จึงมีประสบการณ์รับรู้เกี่ยวกับ

มลภาวะทางอากาศจากประสบการณ์การทำงาน และจากสื่อต่างๆ (วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์) อยู่เป็นประจำ ทำให้มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้นต่างๆ ที่เริ่มจากประสบการณ์ที่ตนได้สัมผัสหรือเรียนรู้มา จนทำให้เกิดความเข้าใจและได้มีการจัดระเบียบความคิด แล้วสรุปเนื้อหาที่เรียนรู้มาอย่างถูกต้อง (ลลิตา ฤกษ์สำราญ, 2525, อ้างแล้ว) ดังจะเห็นได้ว่า ผู้ปฏิบัติงานทราบว่ามลภาวะทางอากาศที่เกิดขึ้นในเหมืองแม่เมาะนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากกระบวนการขุดขนดินในบ่อเหมือง ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของผู้ปฏิบัติงาน และมีผลกระทบต่อชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ทั้งยังได้ทราบว่าผลกระทบจากมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละออง ทำให้เกิดการระคายเคืองต่อระบบทางเดินหายใจ ทำให้เกิดโรคปอดบางชนิด ตลอดจนทำให้เกิดโรคปอดฝุ่นทรายได้และที่สำคัญผู้ปฏิบัติงานยังทราบว่า หากเกิดการฟุ้งกระจายของฝุ่นละอองในชั้นบรรยากาศมาก ๆ จะทำให้เกิดผลกระทบกับชั้นบรรยากาศได้ มีบางรายได้เสนอแนะให้เพิ่มค่าเสี่ยงภัยในการทำงานและยังได้เสนอแนะให้ กฟผ.เหมืองแม่เมาะ ดำเนินการย้ายชุมชนที่ใกล้เคียงออกไปจากพื้นที่บริเวณเหมืองด้วย เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของชุมชน จากประสบการณ์รับรู้มลภาวะทางอากาศที่แตกต่างกันตามวุฒิภาวะของแต่ละบุคคล ทำให้เกิดองค์ความรู้ขึ้นจึงมีพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่คล้ายกัน โดยผ่านขั้นตอนที่เรียกว่า กระบวนการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเหมืองได้เป็นอย่างดี และมีความเหมาะสม โดยผ่านกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม (จากหัวหน้างานหรือเพื่อนร่วมงาน) ที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม (สุพัตรา สุภาพ, 2532, อ้างแล้ว) ทำให้เกิดพฤติกรรมเพื่อตอบสนองสถานการณ์ที่ตนได้เผชิญอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการป้องกันตนเองจากมลภาวะที่เกิดขึ้น ซึ่งจะสังเกตได้จากเครื่องมือที่นำมาใช้ทั้งการป้องกันที่ต้นเหตุและปลายเหตุ (ศิริลักษณ์ สุรการ, 2539, อ้างแล้ว)

5.2.4 ผู้ปฏิบัติงานที่มีตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละออง ไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีลักษณะและสภาพแวดล้อมจากการทำงานคล้ายคลึงกันหรืออยู่ในสภาพเดียวกัน จึงมีการเกี่ยวเนื่องกันตลอดเวลาทั้งระดับวิศวกร โฟร์แมน หัวหน้าชุด และผู้ปฏิบัติการ ดังจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการป้องกันที่ต้นเหตุของผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้างานกับระดับปฏิบัติการ มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมใกล้เคียงกันคืออยู่ระหว่าง 6.85 – 7.25 คะแนน มีผลต่างเพียง -0.40 คะแนน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมอยู่ระหว่าง 2.35 – 2.52 และพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุ ของผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้างานกับผู้ปฏิบัติการ มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมใกล้เคียงกันคือ ระหว่าง 9.02 – 9.87 คะแนน มีผลต่างเพียง –0.85 คะแนน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมอยู่ระหว่าง 3.35 – 3.39 ทำให้ทราบอีกว่า การได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมือนกัน จึงเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน ทำให้ทราบถึง

มลภาวะที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคม เกี่ยวกับวัฒนธรรมการทำงานของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ทำให้เกิดประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตที่มีความสัมพันธ์กัน มีการแนะนำถึงวิธีการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากหัวหน้างานสู่ผู้ปฏิบัติงาน หรือจากเพื่อนร่วมงานด้วยกันเอง ถือว่าเป็นการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่เหมือนกัน (ฟรอยด์ อ้างใน เบญจา ยอดดำเนิน, 2529, อ้างแล้ว) และระบบการปฏิบัติงานนั้นจะบังคับบัญชาไปตามลำดับชั้นของแต่ละสายงาน แนวทางปฏิบัติจึงเหมือนกัน ซึ่งเป็นไปตามกฎระเบียบในการรักษาสภาพแวดล้อมและการป้องกันมลภาวะทางอากาศอันเกิดจากการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการเกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม ที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมผ่านมาที่เป็นพฤติกรรมภายนอก (วิมลสิทธิ์ หรยางกูล, 2537, อ้างแล้ว) ดังนั้นจึงมีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศไม่แตกต่างกันดังกล่าว

5.2.5 ผู้ปฏิบัติงานที่มีระยะเวลาของการปฏิบัติงานในแต่ละวันแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่ต้นเหตุและปลายเหตุไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีระยะเวลาของการปฏิบัติงานในแต่ละวันแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่นั้นเคยปฏิบัติงานสลับกะกลางวันและกลางคืนมาแล้ว เมื่อมีการสับเปลี่ยนตำแหน่งหรือย้ายหน้าที่ภาระงานมาอยู่กลางวันก็มีพฤติกรรมการปฏิบัติไม่แตกต่างไปจากเดิม เช่น ผู้ปฏิบัติงานที่ควบคุมเครื่องจักรระบบสายพานเคยปฏิบัติงานสลับกะ เมื่อย้ายงานหรือเปลี่ยนตำแหน่งมาเป็นหัวหน้าชุดซ่อมบำรุงสายพานที่ปฏิบัติงานเฉพาะกลางวัน เมื่อมีงานซ่อมสายพานต่อเนื่องในบางครั้ง ปฏิบัติงานกลางวันอาจจะต้องปฏิบัติงานล่วงเวลาต่อไปจนกว่างานจะเสร็จ ทำให้เวลาคาบเกี่ยวไปถึงกลางคืนด้วย ดังจะสังเกตได้ว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศใกล้เคียงกันมาก คือ 4.69 – 4.91 คะแนนสำหรับการป้องกันที่ต้นเหตุ และ 5.27 – 5.41 คะแนนสำหรับการป้องกันที่ปลายเหตุ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานก็อยู่ในระหว่าง 3.39 – 3.73 สำหรับการป้องกันที่ต้นเหตุ และ 4.00 – 4.64 สำหรับการป้องกันที่ปลายเหตุ ดังนั้นจึงไม่มีความแตกต่างกันดังกล่าว ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ สุธิดา พันธ์พัฒน์ (2540, อ้างแล้ว) พบว่าตำรวจที่มีอายุและระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ตำรวจจราจรที่แตกต่างกัน มีความรู้และพฤติกรรมในการป้องกันเกี่ยวกับปัญหามลภาวะทางอากาศไม่แตกต่างกัน

5.2.6 ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเข้าใจ ในการป้องกันมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองแตกต่างกัน พฤติกรรมในการป้องกันได้ผลจากการศึกษา 2 กรณี คือ

จากการศึกษา ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศแตกต่างกัน

มีพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะที่ต้นเหตุไม่แตกต่างกัน ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ต้นเหตุนั้น เป็นนโยบายหลักในการทำงานของบริษัทเอกชนแห่งนี้ จึงทำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อลงปฏิบัติงานในบ่อเหมืองต้องถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด พฤติกรรมจึงออกมาในทิศทางเดียวกัน แต่การป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุมีความต่างกัน เนื่องจากว่า ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศอยู่ในระดับที่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ก็มาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์จากการทำงานที่มีประสบการณ์นานหลายปี เรียนรู้จากสื่อต่างๆ ที่ให้ความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับผลกระทบจากมลภาวะทางอากาศและวิธีการป้องกันอยู่เสมอ จากการฝึกอบรมเรื่องมลภาวะทางอากาศของระดับหัวหน้างานแล้วจึงมีการแนะนำต่อผู้ใต้บังคับบัญชา จากเพื่อนร่วมงานที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าแนะนำเพื่อนร่วมงานถึงอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของผู้ปฏิบัติงาน จึงทำให้เกิดความระมัดระวังขึ้น จากการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ทำให้เกณฑ์ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย ของผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศแตกต่างกัน ทำให้เกณฑ์ระดับค่าคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันไปตามประสบการณ์และทัศนคติบวกกับการตีความของสิ่งนั้นๆ กับความรู้ที่มีอยู่ (โสภา ชูพิกุลชัย และ อรทัย ชื่นมนุษย์. 2518, อ้างแล้ว) จึงมีพฤติกรรมการป้องกันที่ต่างกันดังกล่าว

และจากการศึกษา ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเข้าใจในการจำแนกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม มีพฤติกรรมในการป้องกันแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 เนื่องจากว่าผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่แม้นจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลภาวะและการลดมลภาวะทางอากาศอยู่ในระดับความรู้สูงก็ตาม แต่ยังแยกประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมไม่ได้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากว่าไม่มีความรู้เรื่องด้านสิ่งแวดล้อม หรือไม่ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่โดยรอบ จึงไม่ทราบถึงการเรียนรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปแก้ปัญหา จากความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมนั้นพบว่า การนำถ่านหินลิกไนต์ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เป็นพลังงานเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้านั้น ไม่ถือว่าเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม จากคำถามนี้มีความรู้อยู่ในเกณฑ์ระดับความรู้น้อย, ควรมีการควบคุมการทำงานของคน มากกว่าการควบคุมการฟุ้งกระจายของฝุ่นละอองที่เครื่องจักหรือที่ระบบสายพานลำเลียง จากคำถามนี้มีความรู้อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง เพราะการควบคุมการทำงานของคนนั้น เป็นการควบคุมของปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งหมด เท่ากับเป็นการป้องกันที่ต้นเหตุแล้ว หรือการที่ร่างกายเปื้อนฝุ่นละออง ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจว่าต้องทำความสะอาดด้วยวิธีการใช้ลมเป่า อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมแล้วจึงพบความแตกต่างกันอยู่ในระดับสูง เนื่องจากว่าผู้ปฏิบัติงานที่มีระดับความรู้สูงและระดับความรู้ปานกลางจะทราบวิธีการป้องกันที่ดีกว่า พฤติ-

กรรมการป้องกันจึงแตกต่างจากผู้ปฏิบัติงานที่มีระดับความรู้น้อยและความรู้น้อยมาก ดังนั้นจึงมีความแตกต่างกันดังกล่าว

ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีการตื่นตัวกับปัญหามลภาวะทางอากาศและสิ่งแวดล้อม ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสภาพการทำงานมากขึ้น โดยสังเกตได้จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามบางรายที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เหมืองแม่เมาะว่า หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมในเหมืองแม่เมาะ มักจะแก้ไขปัญหามลภาวะต่างๆ แบบเฉพาะหน้ามากกว่า เมื่อชาวบ้านหรือชุมชนใกล้เคียงได้รับผลกระทบจากมลภาวะถึงขั้นรุนแรงแล้วจึงจะเข้ามาดำเนินการแก้ไข แทนที่จะวางมาตรการแนวทางแก้ไขปัญหาให้เป็นรูปธรรมชัดเจนอย่างถาวร โดยทุกฝ่ายควรให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาและตรวจสอบแบบการมีส่วนร่วม ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ เพื่อให้ปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมลดน้อยลงให้มากที่สุด

ผู้ปฏิบัติงานบางส่วนไม่ใส่ใจการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุมากนักโดยสังเกตได้จากการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุพบว่า อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเกิดจากสาเหตุ 2 ประการคือ 1.) เกิดจากพฤติกรรมส่วนบุคคลที่มาจากความเชื่อ ทัศนคติ และความเคยชินจากการทำงานที่ไม่ถูกต้อง มักจะทำงานตามสบายจึงไม่ชอบที่จะสวมอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลในขณะทำงาน เช่น ผ้าปิดจมูก ถุงมือ แว่นตากันฝุ่น เป็นต้น 2.) เกิดจากพฤติกรรมองค์กร ที่ไม่ได้มีการกำหนดกฎระเบียบให้ผู้ปฏิบัติงาน ต้องมีการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ปลายเหตุอย่างเคร่งครัด ผู้ใดไม่ปฏิบัติก็ไม่มีการลงโทษ จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีพฤติกรรมการป้องกันต่ำ

มีผู้บังคับบัญชาบางระดับ ไม่เห็นด้วยกับวิธีการป้องกันมลภาวะทางอากาศเท่าที่ควร ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีพฤติกรรมเอาอย่าง จึงมักจะปัดภาระความรับผิดชอบไปให้หน่วยงานอื่นดูแลเสมอ แทนที่ทุกหน่วยงานจะให้ความร่วมมือกันในการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่เกิดขึ้น ประกอบกับบริษัทเอกชนแห่งนี้อยู่ในระยะกำลังจะหมดสัญญาขุดขนดินให้กับ กฟผ.แม่เมาะ จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานบางส่วนไม่มีความมั่นใจในความมั่นคงของบริษัทว่าจะได้ทำงานต่อไปหรือไม่ จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ทำให้พฤติกรรมการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานลดลงตามไปด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1. จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการขุดขนดินระบบสายพานลำเลียงมีความรู้เรื่องมลภาวะทางอากาศอยู่ในระดับสูง แต่มีพฤติกรรมในการป้องกันอยู่ในระดับต่ำ

ทั้งนี้ เกิดจากเหตุผลหลายประการที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้น จึงควรมีการกระตุ้นพฤติกรรมในการป้องกันให้แก่ผู้ปฏิบัติงานอยู่เป็นประจำ โดยจัดให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศเป็นระยะ กำหนดกฎระเบียบในการป้องกันมลภาวะทางอากาศอย่างเคร่งครัดและมีบทลงโทษที่ชัดเจนต่อผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม ตอกย้ำความรู้เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนโดยการเผยแพร่แผ่นพับ แจกตามหน่วยงานแผนกต่างๆ เป็นระยะ

5.3.2. ในด้านความรู้ความเข้าใจในการจำแนกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ผู้ปฏิบัติงานยังมีความรู้อยู่ในระดับปานกลางไปถึงความรู้น้อย ยังไม่ทราบว่า สภาพสิ่งแวดล้อมอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับการทำงานและการดำรงชีวิต บางครั้งทราบว่าสิ่งที่กระทำอยู่นั้นเป็นการก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายก็ยังไม่มีการหลีกเลี่ยง ควรมีการแนะนำให้ทราบถึงอันตรายจากฝุ่นละออง ให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการทำงานที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน โดยการจัดการอบรมให้ความรู้ในกลุ่มงานย่อย ๆ เป็นระยะ

5.3.3. ควรมีการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้ผู้ปฏิบัติงานตระหนักถึงอันตรายจากสภาพแวดล้อมในการทำงานเพื่อจะได้มีการป้องกันเพิ่มขึ้น และสร้างความตระหนักให้กับผู้ปฏิบัติงาน ให้เกิดความรับผิดชอบในการไม่ก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศที่มีผลกระทบต่อสังคมมากขึ้น โดยการส่งเสริมและยกย่องผู้ปฏิบัติงานที่ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างในการรักษาสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นประจำ

5.3.4 ควรมีการเปรียบเทียบระหว่างผู้ปฏิบัติงานหน่วยงานอื่นที่มีลักษณะงานคล้ายกันเพื่อศึกษาว่า ความรู้และพฤติกรรมในการป้องกันมลภาวะทางอากาศ แตกต่างกันหรือไม่